

RODNA RAVNOPRAVNOST U OBLASTI EKONOMSKIH I SOCIJALNIH PRAVA

Učešće žena u sferi obrazovanja i na tržištu rada

Obrazovanje

Glede učešća u obrazovnom procesu, podaci **Agencije za statistiku BiH** za period školska 2020/2021. još uvijek nisu dostupni. Statistički podaci segregirani po spolu **Federalnog zavoda za statistiku** (za 2020/2021. školsku godinu) pokazuju da su približni omjeri upisivanja predškolskog, osnovnog i srednjeg obrazovanja djevojčica i dječaka, dok je u akademskoj 2019/2020. visokoškolske ustanove upisalo više žena (59,40% žena naspram 40,60% muškaraca).

Kada je riječ o **rukovodećim pozicijama** u ovim obrazovnim ustanovama, žena je u školskoj 2020/2021. znatno više u predškolskim ustanovama (86,30% žena naspram 13,70% muškaraca), dok je veći postotak muškaraca na čelu osnovnih, srednjih škola, kao i rukovodilaca, nastavnika i saradnika na visokoškolskim ustanovama.

Tržište rada

Podaci **Zavoda za zapošljavanje Republike Srpske** govore da je u periodu od marta 2020. do februara 2021. godine prijavljeno 24.798 osoba kojima je prestao radni odnos. Podaci o osobama koje su izgubile zaposlenje u ovom periodu, razvrstani po stepenu kvalifikacije/obrazovanja, govore da je uglavnom više žena koje su izgubile posao generalno, kao i u djelatnostima u kojima su više zastupljene (poput trgovine, ugostiteljstva, javne uprave, obrazovanja, zdravstvene i socijalne zaštite). Ukupno 10.572 lica je na zaposlenje čekalo do tri mjeseca, od čega 4.865 muškaraca i 5.707 žena.

Podaci **Federalnog zavoda za statistiku** govore da je u 2020. godini zabilježena nezaposlenost ukupno 321.581 osoba (nezaposlenih žena 187.365), što je više nego 2019. godine kada je nezaposlenost iznosila 313.570 osoba (nezaposlenih žena 181.995). Nezaposlenost je značajno rasla od marta do avgusta 2020. godine. Na evidenciju nezaposlenih su se prijavile nove 11.804 osobe (6.255 žena), što je više nego 2019. godine kada je novoprijavljenih na evidenciju bilo 10.320 osoba. Također, veći je broj žena zaposlenih na nepuno radno vrijeme, nego muškaraca.

Utjecaj pandemije na usklađivanje privatnog i poslovnog života

Istraživanje Sarajevskog otvorenog centra

SOC je od februara do aprila 2021. godine, uz pomoć agencije za ispitivanje javnog mnijenja, na odabranom uzorku od 1.000 žena proveo **istraživanje o uticaju Covid-19 pandemije na svakodnevne okolnosti i obveze**. Kreiran je anketni upitnik koji je sadržavao pitanja o karijernom napredovanju i usavršavanju žena, njihovom radnom okruženju, seksualnom uznemiravanju na radnom mjestu. Pitanja su se ticala tipa domaćinstva u kojem žive, njihove finansijske situacije, generalno stanja u domaćinstvu, raspodjele odgovornosti domaćinstva, slobodnog vremena, razonode, potrošnje domaćinstva, kao i iskustava rodnog zasnovanog nasilja.

Na pitanje da li je vanredna situacija izazvana Covid-19 virusom uticala na **stručno usavršavanje i/ili karijerno napredovanje**, 20,8% žena je odgovorilo da jeste, pri čemu je najviše njih ostalo **bez posla**, tj. **dobilo otkaz** (17,7%).

Načini rada za vrijeme pandemije su u nekim slučajevima ostali isti kao i ranije (31,3%), neke ispitanice su prešle na rad online - „rad od kuće“ (7,2%), dok su neke radile kombinirano - i na radnom mjestu i online (13,4%). Kod 23,3% žena je zdravlje bilo ugroženo zbog vrste posla koje obavljaju te je 7,5% njih radilo više sati sedmično usljed proglašenja vanrednog stanja. Na pitanje da li su tokom 2020. godine doživjele seksualno uznemiravanje na radnom mjestu, 0,8% njih odovorilo je da jeste jednom, 1,4% da jeste više puta, 55,6% da nije.

Od žena koje jesu doživjele seksualno uznemiravanje, samo 1,8% je prijavilo, dok 78,3% nije prijavilo.

Vežano za **finansijsku situaciju osoba/domaćinstava nakon pojave Covid-19**, većina žena je odgovorila da je ostala ista (42,8%), dok su manji procenti pogoršanja – značajno se pogoršala kod 27,4%, a neznatno pogoršala kod 25,2% žena. Najčešći razlozi za pogoršanje ekonomske situacije su gubitak posla, smanjenje prihoda i smanjenje obima posla.

Predmet istraživanja je bila i raspodjela odgovornosti u domaćinstvima. Iz odgovora žena proizlazi da u prosjeku dnevno provode od dva do pet sati u obavljanju kućnih poslova, s tim što većina ispitanica (48,2%) tvrdi da se nije povećalo vrijeme obavljanja kućnih poslova tokom pandemije Covid-19 – od marta do kraja 2020. godine. Njih 24,1% tvrdi da se jeste povećalo prosječno vrijeme koje provedu u obavljanju kućnih poslova. Prikupljeni podaci također govore da je 68,2% žena samostalno obavljalo većinu kućnih poslova u svom domaćinstvu. Istraživanje je nastojalo ispitati stavove žena o podjelama poslova na muške i ženske u domaćinstvima. 16,9% ispitanica odgovara da postoji takva podjela poslova, 35,3% djelimično, a 47,6% tvrdi da ne postoji takva podjela poslova u domaćinstvu.

Prikupljeni podaci također govore da žene preuzimaju svu ili veći dio brige o djeci (44,9%), dok njih 38,8% brigu dijeli ravnopravno sa partnerom.

Među ostalim podacima je da se 31,2% žena tokom 2020. godine brinulo o starijem ili bolesnom članu porodice/domaćinstva, dok 68,8% nije. Pri tome, 38,6% njih nije imalo ničiju pomoć. Najviše žena slobodno vrijeme najčešće provodi obavljajući kućne poslove (33,9%), zatim slijedi zabava (20,4%), hobi (18,1%), briga o drugim članovima_icama porodice (9,5%), sport i rekreacija (8%), dok 7,2% uopće nema slobodnog vremena. Većina ispitanica za razonodu u prosjeku ima od jedan do tri sata dnevno.

Rodna perspektiva predloženih ekonomskih mjera za suzbijanje posljedica pandemije

Glede odgovora na epidemiju u BiH, Federacija BiH i kantoni su usvojili zakone o ublažavanju negativnih ekonomskih posljedica Covid-19 (tzv. korona zakoni) te su urađeni i rebalansi budžeta. Kako je primijetio Gender centar FBiH u analizama i stručnom mišljenju na ove dokumente, predložene mjere nisu uzele u obzir rodnu perspektivu, odnosno nisu pristupili oporavku na rodno odgovoran način. Nije se vodilo računa o definiranju fleksibilnijih radnih aranžmana koji bi dali veću slobodu radnicima_ama gdje, kada i kako će ispunjavati svoje radne obveze/zadatke. Socijalna zaštita se i dalje bazira na statusu korisnika_ice, a ne na stvarnim potrebama. Kantonalni zastupnici_e opozicije ističu da su mjere usvojene kasno, kantonalne vlade nisu obezbijedile dovoljno sredstava za provođenje zakona, a kantoni koji su uveli pravo na subvenciju nisu predvidjeli ekonomske subjekte koji su imali značajan pad prihoda, već samo one čiji rad je bio zabranjen ili onemogućen. Također, nisu predviđene subvencije niti bilo kakav vid pomoći osobama koje su izgubile posao tokom pandemije.